

במקום להיאבק באו"ם צריך לשנות אותו

05.10.2026 | יוסף רוזן | written by

הקשיים של ישראל מול האו"ם מוצגים בדרך כלל כסיפור ישראלי בלעדי: רוב אוטומטי בעצרת הכללית, מועצת זכויות אדם מוטה, ועדות חקירה שהוקמו כדי להגיע למסקנה אחת עוד לפני שהתכנסו וכדומה.

כנגד הלעומתיות המובנית של האו"ם, יש לישראל חבל הצלה עיקרי: בעלת בריתה, ארה"ב, וזכות הווטו שביכולתה להפעיל תחת מועצת הביטחון של האו"ם. ללא שינוי עמוק באו"ם ובמוסדותיו, המציאות המעוותת הזו לא תיעלם. נכון להיום, מהפך כזה נראה חסר סיכוי לאור תנאי הפתיחה של ישראל.

עיוותים היסטוריים

אולם, הכישלון של האו"ם לממש את המנדט המקורי שלו, לקדם שלום ויציבות בעולם, אינו סיפור ישראלי בלעדי. שורשי הבעייתיות ניטעו ב-1945, ושתי דמוקרסיות משמעותיות מאוד אומרות זאת עכשיו בקול רם לא פחות מישראל, אחרי שנים של מאמצים דיפלומטיים להוביל לשינוי באו"ם.

במהלך העצרת הכללית האחרונה בספטמבר, ראשת ממשלת יפן, סנאה טקאיצ'י, הגדירה את מבנה מועצת הביטחון כשריד מיושן ולא רלוונטי. רוב המדינות החברות, ציננה, תומכות כיום בשינוי הרכב המועצה. היא גם דרשה להסיר את ההגדרה של יפן כמדינת אויב באמנת האו"ם.

ימים קודם לכן, בפסגת BRICS, אמר ראש ממשלת הודו, נרנדרה מודי, בחדות: "אי אפשר עוד לדחות את הרפורמה במועצת הביטחון". הסדר הקיים, אמר, הוא "פירמידה של פריבילגיות" שחייבת להפוך ל"פלטפורמה של שותפות".

מודי בחר במונח "פריבילגיות" כתזכורת לכך שהודו לא זכתה למושב קבוע, כי הייתה קולוניה של בריטניה. במקרה של יפן, להגדרה של יפן כמדינת אויב יש השלכות מעשיות. כך למשל, הסעיפים 53 ו-107 מאפשרים לחברות מייסדות לפעול צבאית נגד יפן וגרמניה ללא אישור מועצת הביטחון של האו"ם. לכן, כאשר טקאיצ'י רמזה כי יפן תתערב במקרה של פלישה לטאיוואן, סין נתלתה בסעיפים אלה, כדי לזכות בלגיטימציה לפעול נגד יפן.

סירוס עצמי

האבסורד הגדול, ואחד מיני רבים של האו"ם, הוא שבשנת 2005 חברות האו"ם כבר הסכימו בעצרת הכללית למחוק את האזכור למדינת אויב בסעיפים הרלוונטיים. אבל, ההחלטה מעולם לא יושמה כי נדרשה הסכמה של כל חברות מועצת הביטחון הקבועות ⁵ וסין ורוסיה התנגדו

לכך.

אין זה יוצא דופן. למעשה, מאז 1945 האו"ם אימץ רק חמישה שינויים שנגעו בעיקר להגדלת מספר המשתתפות בגופי האו"ם. האחרון שבהם התקבל בשנת 1973. מעל 50 שנה שהאו"ם באופן אקטיבי מסרס את עצמו, וכל הצעה לשינוי מסתיימת במוות קליני במסדרונות הביורוקרטיה.

יפן והודו פועלות כבר שלושה עשורים לשינוי המצב, והצעתן כוללת גם את גרמניה וברזיל. עיקרה הוא הרחבת מועצת הביטחון מ-15 חברות ל-25 או 26, עם שישה מושבים קבועים חדשים. המציעות אף הביעו נכונות לוותר על שימוש בזכות הווטו לתקופת ביניים. נראה כי ארבע מחמש החברות הקבועות הקיימות ^[2] ארה"ב, רוסיה, צרפת ובריטניה ^[3] תומכות לכל הפחות במועמדות של הודו. סין מצידה מתנגדת ליפן בגלוי ולהודו מאחורי הקלעים.

זה החוט המקשר בין האינטרסים של יפן והודו לסיפור הישראלי.

בשני המקרים, המכשול אינו היעדר כישורים, משקל כלכלי או תרומה בינלאומית. יפן והודו הן הכלכלות הרביעית והשישית בגודלן בעולם, ויפן היא התורמת השלישית בגודלה לתקציב הרגיל של האו"ם עם כמעט שבעה אחוזים. המכשול הוא מנגנון מקולקל המנוצל על ידי גושים פוליטיים לשימור העוצמה שלהם. עבור ישראל זה משתקף כרוב אוטומטי אנטי-ישראלי. עבור הודו ויפן, הביטוי הוא וטו שנמצא בידי שלטון סמכותני, המנצל את האו"ם להרחבת השפעתו.

רוחות של שינוי

לא הכול אבוד, ונראה שיש הזדמנות למהו אחר. קודם כל נדרש שינוי בגישה הישראלית. במשך שנים ישראל התמקדה בתיעוד ההטיות, בניסיון להשפיע על נוסחי החלטות ואפילו בקידום אג'נדה חיובית. אלה נחוצים, אך אינם מספיקים. השינוי לא יגיע מתוך ניסיון לשכנע גוף מוטה, אלא מתוך ההבנה שהאו"ם בתצורתו הנוכחית כלל אינו רלוונטי.

ההתפתחויות הגאופוליטיות של השנים האחרונות באירופה, במזרח התיכון ובמזרח אסיה חידדו את ההבנה הזו גם בקרב מדינות נוספות, כולל הודו ויפן. להן כבר ברור כי האו"ם לא ממלא אחר המנדט שלו, ולכן לצד הניסיון לשנותו, הן פועלות בדרכים חליפיות.

ישראל לא יכולה להוביל את השינוי הזה, אלא צריכה לתמוך במאמצי הודו ויפן. לשתייהן הון פוליטי משמעותי שחורג מהמחנה המערבי, וייתכן שביכולתן לגבש אלטרנטיבה מספיק חזקה, יחד עם ארה"ב, כדי שזו תגרום לאו"ם ולסין להסכים לשינוי מול חלופה של שבירת המסגרת.

מהלך כזה ישרת גם את האינטרס הישראלי, שכן הודו ויפן הן שתיים מהשותפות החשובות ביותר של ישראל באינדו-פסיפיק, ומקיימות איתה שיתוף פעולה נרחב בביטחון, בטכנולוגיה ובכלכלה. יתרה מכך, ארה"ב רואה בהן שותפות קרובות, בין היתר במסגרת ה-Quad, לבלימת סין, והן אף זוכות לתמיכה אמריקנית בשינוי שכזה.

אפילו שילובה של גרמניה במהלך כזה הוא חיובי לישראל לאור ידידותה, בוודאי בהשוואה לשתי החברות האירופאיות הקבועות במועצת הביטחון: בריטניה וצרפת העוינות. ישראל לא צריכה שהארכיטקטורה הנוכחית של האו"ם תשוקם, אלא שתיבנה מחדש ² ולהודו וליפן יש את היסודות לכך.

פורסם ב-JNS ישראל בתאריך 05 באוקטובר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.